

Realizacja projektu pt. „Inwentarze kolegium jezuickiego w Słucku oraz domu trzeciej probacji w Nieświeżu – opracowanie i edycja źródłowa” jest planowana na cztery lata. Celem projektu jest udostępnienie źródeł rękopiśmiennych dotychczas słabo wykorzystywanych przez badaczy zarówno polskich, jak i zagranicznych. Chodzi o inwentarze placówek jezuickich sporządzone w wyniku kasaty Towarzystwa Jezusowego w 1773 roku, obecnie przechowywane w archiwach i bibliotekach w Moskwie, Mińsku i Wilnie. Znaczenie wspomnianych rękopisów wynika nie tylko z roli odgrywanej przez Towarzystwo Jezusowe w społeczeństwie staropolskim, ale i z różnorodności i szczegółowości zawartych w nich informacji, które mogą interesować nie tylko historyków Kościoła, ale i przedstawicieli wielu innych dyscyplin.

Badania prowadzone w ramach projektu mają na celu przetworzenie rękopisów w tekst elektroniczny oraz opracowanie aparatu krytycznego. Temu celowi posłużą kwerendy w archiwach i bibliotekach krajowych i zagranicznych, niezbędne do wyjaśnienia kwestii poruszanych w rękopisach, które nie zostały wyjaśnione w dotychczasowej historiografii.

Chronologiczny zakres badań obejmuje nie tylko okres powstania inwentarzy, ale również czasy wcześniejsze i późniejsze: od końca XVI wieku do początku XIX stulecia, ze względu na długoletni rozwój placówek i skomplikowany przebieg likwidacji mienia pojezuickiego.

Projekt ma wiele cech nowatorskich. Poprzez opracowanie inwentarzy, które będą opatrzone obszernym wstępem i bogatym aparatem krytycznym, wprowadzi do obiegu naukowego wiele nieznanych dotąd informacji na temat kultury i społeczeństwa staropolskiego. Ponadto przyczyni się do rozszerzenia kwestionariusza pytań badawczych historiografii jezuickiej i pomoże rozwiązać pytania dotąd nie zauważane. Pogłębi również wiedzę o kasatach zakonów, z którymi wiązały się głębokie przeobrażenia społeczne i kulturowe w XVIII i XIX wieku. Nakłoni też historyków do dalszych badań nad Komisją Edukacji Narodowej, która stanowiła pierwsze ministerstwo nauki i szkolnictwa w Europie.

Projekt ma również charakter międzynarodowy, ponieważ nawiązuje do badań od dawna prowadzonych w innych krajach, które w przypadku Polski i jej wschodnich sąsiadów nie były dotąd w pełni rozwijane. Ponadto dzięki obszernemu streszczeniu w języku angielskim, przyczyni się do popularyzacji historii dawnej Rzeczypospolitej na zachodzie.

Do podjęcia badań nad wspomnianą problematyką skłaniają następujące powody:

1) Znaczenie inwentarzy pokasacyjnych dla dalszego rozwoju historiografii o jezuitach, ze względu na możliwość ukazania w ich świetle wielu aspektów kulturowych, społecznych i gospodarczych, dotychczas rzadko poruszanych w literaturze przedmiotu.

2) Wartość inwentarzy dla badań nad wielokulturowym dziedzictwem Rzeczypospolitej Obojga Narodów, ze szczególnym uwzględnieniem roli Kościoła katolickiego.

3) Wartość informacji zawartych w inwentarzach dla przedstawicieli takich dyscyplin jak historia sztuki i architektury, historia wychowania i formacji intelektualnej elit, historia muzyki, historia medycyny i farmacji, bibliotekoznawstwo, dzieje gospodarki i rolnictwa, dzieje miast i mniejszości etnicznych.

4) Fakt wykorzystywania i doceniania inwentarzy przez niektórych polskich badaczy (zwłaszcza z zakresu historii sztuki i architektury). Równocześnie szerokie spektrum zagadnień omawianych w inwentarzach przemawia za udostępnieniem tego typu źródeł szerszemu gronu badaczy. Dotyczy to zwłaszcza rękopisów przechowywanych na terenie byłego Związku Radzieckiego, których wykorzystywanie wiąże się ze znacznymi nakładami finansowymi.

5) Potrzeba zacieśnienia współpracy z historykami litewskimi i białoruskimi poprzez wzajemne konsultacje i udział we wspólnych konferencjach.

6) Kontynuacja prac wydawniczych zapoczątkowanych publikacją inwentarzy kolegium nieświeskiego i jego dóbr.